

UDC 339.138

DOI: 10.34671/SCH.HBR.2020.0402.0010

ОБУЧЕНИЕ ПО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЯ – ПОЗИЦИЯТА НА ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ (НА ПРИМЕРА НА ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“)

© 2020

Ганчева Ангелина Ганчева, докторант

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

(4000, България, Пловдив, ул. „Цар Асен“ № 24, e-mail: gancheva@uni-plovdiv.bg)

Анотация. В началото на 2020 г., светът се изправи пред безпрецедентна ситуация за последното столетие. Обявената пандемия във връзка с COVID-19 се отрази и продължава да се отразява съществено във всички сфери на човешките дейности в световен мащаб. Неминуемо, при създамата се ситуация, се налага необичаен начин на работа. В условията на криза хората се опитват бързо да се адаптират, да намерят нови начини и методи, за да продължат напред, съобразявайки се с наложените ограничителни мерки. С обявеното в България извънредно положение от 13.03.2020 г. и издадените редица нормативни актове с цел ограничаване опасността от разпространение, се наложи преустановяване на учебните занятия в цялата страна. Логично, образователният процес също е поставен пред големи предизвикателства. Статията представя резултатите от анкетно проучване, проведено сред преподавателите на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ и има за цел да отрази мнението им за начина на работа и усилията за справяне с неочакваната ситуация, както и техните препоръки на този етап. Фокусът е насочен към дистанционната форма на обучение (като единствен вариант за осъществяване на обучителния процес, а не като опция или алтернатива при нормална обстановка) и осигуряването на такова на студентите, обучаващи се в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“.

Ключови думи: висше образование, дистанционна форма на обучение, преподаватели във висши учебни заведения, извънредно положение, студенти, маркетинг.

EDUCATION DURING A GLOBAL PANDEMIC – THE POSITION OF THE UNIVERSITY LECTURERS (ON THE EXAMPLE OF UNIVERSITY OF PLOVDIV PAISII HILENDARSKI)

© 2020

Gancheva Angelina Gancheva, PhD student

University of Plovdiv Paisii Hilendarski

(4000, Bulgaria, Plovdiv, "Tsar Asen" St., № 24, e-mail: gancheva@uni-plovdiv.bg)

Abstract. In the beginning of 2020 the world faced one of the most unprecedented situations for the last 100 years. The Covid-19 pandemic has had and is still continuing to have an impact on all human activities worldwide. Without a doubt, in the current situation, an unusual way of working is required. During a crisis, people try to adapt quickly, to find new ways and methods to carry on going forward, while also adhering to the restrictions in place. With the exceptional circumstances announced in Bulgaria on 13.03.2020, and the regulations in place to restrict the spread of the virus, all school activities have been suspended in the entire country. Of course, the educational process is also facing big challenges. This article is the result of a survey held amongst the lecturers in University of Plovdiv Paisii Hilendarski and is aimed at reflecting their opinion on ways of working and the efforts to deal with this unexpected situation, along with their recommendations at this stage. The focus is aimed towards the distance learning (as an only option of continuing with the teaching process, but not as an alternative method of teaching during normal circumstances) and providing this to the students of University of Plovdiv Paisii Hilendarski.

Keywords: higher education, distance learning, higher education lecturers, exceptional circumstances, students, marketing.

ОБУЧЕНИЕ ВО ВРЕМЯ ПАНДЕМИИ - ПОЗИЦИЯ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ (НА ПРИМЕРЕ ПЛОВДИВСКОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМ. ПАИСИЯ ХИЛЕНДАРСКОГО)

© 2020

Ганчева Ангелина Ганчева, аспирант

Пловдивский университет им. Паисия Хилендарского

(4000, Болгария, Пловдив, ул. Царь Асен 24, e-mail: gancheva@uni-plovdiv.bg)

Аннотация. В начале 2020 года мир столкнулся с беспрецедентной ситуацией за последнее столетие. Объявленная пандемия в связи с COVID-19 нашла свое отражение и по-прежнему находит существенное отражение во всех областях деятельности человека во всем мире. Неизбежно, в сложившейся ситуации, необходим необычный способ работы. Во время кризиса люди пытаются быстро адаптироваться, найти новые пути и методы для продвижения вперед, принимая во внимание введенные меры жесткой экономии. С чрезвычайного положения, объявленного в Болгарии 13 марта 2020 года, вышли ряд нормативных актов направленные на ограничение опасности от распространения заразы, и возникла необходимость прекратить обучительные занятия по всей стране. Логично, образовательный процесс также был поставлен перед угрозой серьезной проблемы. В статье представлены результаты опроса, проведенного среди преподавателей Пловдивского университета им. Паисия Хилендарского и цель состоит в том, чтобы отразить их мнение о порядке работы и усилия по преодолению неожиданной ситуации, а также их рекомендации на данном этапе. Основное внимание уделяется дистанционной форме обучения (как единственный вариант для реализации учебного процесса, а не как вариант или альтернатива в нормальной обстановке) и предоставлению студентам, обучающимся в Пловдивском университете им. Паисия Хилендарского.

Ключевые слова: высшее образование, дистанционное обучение, преподаватели высших учебных заведений, чрезвычайное положение, студенты, маркетинг.

Усложнената епидемична обстановка във връзка с COVID-19 в света и Европа в началото на годината наложи обявяването на извънредно положение в България на 13.03.2020 г.. Издадените редица нормативни актове [1] в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ), недвусмислено налагат адекватни и бързи действия в необичайна постоянна среда за „случването“ на образователния процес, което е голямо предизвикателство за

всички – за студенти, преподаватели, за Университета.

Дистанционната форма на обучение (ДФО) представлява интерес за редица автори, които изтъкват предимствата на този тип обучение при нормална обстановка и като допълнение към присъственото обучение. Но в момента ситуацията е съвсем различна и ДФО не е алтернатива, опция или тенденция, а *единствен вариант* да се провежда обучение. Стремелът е обучението да е

качествено, за да бъдат удовлетворени образователните потребности на основните потребители – студентите.

Thair Rashid и Razak Raj предлагат Маркетинг модел на електронни взаимоотношения във висшето образование [2], който спомага развитието на връзката между университета и участниците в контекста на електронно обучение.

Доказват хипотезите за позитивни връзки между отделните компоненти на модела, а именно: ориентация към потребителя, качество на услугата, споделени стойности, комуникация, опит/удовлетвореност, доверие, задължения, лоялност.

Mohammad Rishad и Faridi Ryhan Ebad [3] изтъкват предимствата на масовите отворени онлайн курсове (Massive Open Online Courses - MOOC) и ги определят като почти сигурен “game changer” в близко бъдеще във връзка с обучението във висше образование.

Според С. Лазарова, прилагането на смесени форми на обучение (присъствена и неприсъствена) е иновативен подход за преподаване и обучение, чрез който се осигурява *независимост от време и място*, използване на различни медии, индивидуализация на учебния процес, възможност за различни стилове на учене, организация на съвместни учебни дейности [4].

Rebecca T. Savariah и колектив разглеждат четири иновативни метода на преподаване: 1. ASR (audience system response) позволяват на студентите анонимно да задават въпроси на преподавателите в реално време, както и преподавателите да задават въпроси на студентите по време на лекция, стимулира интеракцията; 2. Дистанционно обучение; 3. Обърната класна стая – чрез предварително разучаване на материала в къщи, взаимодействието преподавател - студент е по-пълноценно по време на лекции; 4. Активно учене – ангажира студентите чрез групово обучение, четене, писане, дискусия, слушане и разсъждение, игровизация [5].

Robert Chick & col, разглеждат обучението на студенти-медици при вече настъпилата пандемия на COVID-19 и акцентират върху методите „обърната класна стая“, видео-конференцна връзка с възможност за дискусия, видео обучение чрез клипове в реална ситуация и др., и заключават, че по време на бързо развиващата се криза се изисква гъвкавост както от страна на студентите, така и от страна на преподавателите, както и че ще се наложи прилагането на обучителни методи, които не са много добре познати [6].

Обект на настоящото проучване е Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“. В университета се обучават студенти в 28 акредитирани професионални направления и специалности от регулираните професии и 102 акредитирани докторски програми [7].

Капацитетът на Университета е 27030 студенти. В ПУ – гр. Пловдив се обучават студенти в девет факултета и петдесет и шест катедри, както следва: Биологически факултет (БФ)/ 7 катедри; Факултет по икономически и социални науки (ФИСН)/ 5 катедри; Факултет по математика и информатика (ФМИ)/ 8 катедри; Педагогически факултет (ПФ)/ 8 катедри; Физико-технологичен факултет (ФТФ)/ 5 катедри; Филологически факултет (ФФ)/ 8 катедри и 4 секции; Философско-исторически факултет (ФИФ)/ 6 катедри; Химически факултет (ХФ)/ 5 катедри; Юридически факултет (ЮФ)/ 4 катедри. ПУ „Паисий Хилендарски“ – филиал Смолян, се състои от две катедри. Филиалът „Любен Каравелов“ в Кърджали се състои също от две катедри.

Предмет на проучването са нагласите на преподавателския състав на ПУ към провеждане на ДФО по време на пандемия (извънредно положение). Академичният съвет на Университета утвърждава съотношение 1:2:3 на заемащите академичните длъжности, съответно професор, доцент, главен асистент и асистент в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ [8].

Основната *цел* на проучването, е да представи осигурените възможности за ДФО от преподавателите, мнеструментарни Балкански изследвания. 2020. Т. 4. № 2(8)

нието им за начина на работа, усилията (за справяне с неочакваната ситуация) и препоръките им на **този етап**.

Задачите, посредством които се изпълнява целта, са провеждане на анкетно проучване сред преподавателите на ПУ и анализ на получените резултати.

Актуалност на проблема. В световен мащаб към днешна дата едва ли има по-актуална тема от борбата с COVID-19 и мерките за преодоляване на кризата. Изключително предизвикателство за образователните институции и в частност ПУ „Паисий Хилендарски“ е образователният процес да продължи, разбираемо, в неприсъствена форма.

Методология. Проучването се провежда чрез метода на допитването. Инструментът е полуструктурирана електронна анкетна карта (ЕАК), съдържаща 13 въпроса. Генералната съвкупност обхваща преподавателите в ПУ „Паисий Хилендарски“ – гр. Пловдив и филиалите в гр. Смолян и гр. Кърджали. ЕАК е предоставена за попълване, при проявен интерес, на 643 персонални електронни пощи на преподавателите, достъпни през сайта на ПУ и специализираните сайтове на факултетите и филиалите. Извадката е неслучайна, „на отзовалите се“ с обем от 190 наблюдения (което представлява 29,55 % от достъпните). Резултатите са обработени със статистическия софтуер SPSS и в основно са представени таблично чрез Excel.

В Стратегията за развитие на ПУ (2011 – 2020) [9], е заложено като приоритет създаването и реализацията на политики и стратегии за развитие на ДФО. Основна роля в изпълнението на този приоритет играе Регионалният център за дистанционно обучение (РЦДО) [10]. В Пловдивски университет има разработена и интегрирана университетска информационна система „Пловдивски електронен университет“ (ПеУ). Средата за електронно обучение „Пловдивски електронен университет“ се нарича Moodle [11].

Националната агенция за оценяване и акредитация (НАОА), след оценка на критериите, дава положителна оценка на средата за дистанционна форма на обучение в ПУ „Паисий Хилендарски“, но дава като препоръка „Да се обогатят и разширят приложенията на платформата ПеУ във всички звена на Университета със срок декември 2021 г.“ [7].

Темата на настоящото проведено проучване е „Обучение по време на извънредно положение – позицията на преподавателите“. Ето и *резултатите*, към някои е приложен коментар, а останалите са обобщени накрая:

Въпрос 1. Предоставихте ли възможност на студентите за дистанционна форма на обучение (ДФО)?

Таблица 1

Да	188	98,95%
Не	2	1,05%
Общо	190	100%

Въпрос 2. Какви възможности за ДФО предоставихте? Можете да изберете повече от един отговор.

Таблица 2

Отговор	Брой	Процент
Електронна поща (e-mail)	159	83.68%
Видео лекции	51	26.84%
Онлайн лекции	138	72.63%
Онлайн тестове	73	38.62%
Друго	47	24.87%

В „друго“, най-често срещаните отговори са: допълнителни електронни учебни материали, включително аудио и видео; онлайн консултации и дискусии; конферентни разговори; електронни чуждоезични ресурси; видео упражнения, пригодени за домашни условия; тематични групи.

Въпрос 3. Коя е/са платформата или платформите, която/които използвахте при ДФО?

Таблица 3

Платформа/ приложение	честота	процент	meet uni-plovdiv,* PeU*	11	5,79%	Google Forms	2	1,05%
Google Classroom	41	21,58%	Viber	10	5,26%	none	2	1,05%
Google Meet	36	18,95%	Facebook	8	4,21%	Cisco Webex	1	0,53%
meet.jit.si	35	18,42%	Dipseal*	8	4,21%	Quizz	1	0,53%
Zoom	27	14,21%	Google Hangouts	8	4,21%	YouTube	1	0,53%
e-mail	24	12,63%	DaLC*, DaLC2*	6	3,16%	Microsoft Teams	1	0,53%
Skype	17	8,95%	Messenger	5	2,63%	Discord	1	0,53%
G Suite	17	8,95%	Threem cair	3	1,58%	Slack	1	0,53%
Moodle*	12	6,32%	WordPress	3	1,58%	Office 365	1	0,53%

Преподавателите са използвали 26 различни платформи. Отбелязаните с* са платформи, разработени в ПУ. 43,68% от преподавателите са ползвали само една платформа; 28,95% са използвали две различни; 11,05% - три, 3,16% - четири и 1,05% не са използвали никаква платформа.

Въпрос 4. Доколко смятате, че е полезно обучението през последния месец?

Таблица 4

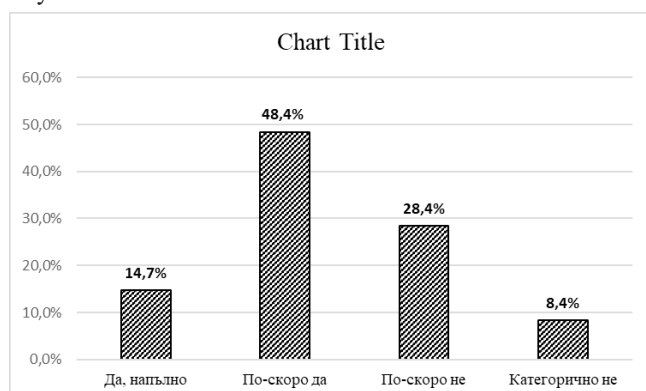
	честота	отн. дял %
Много полезно	50	26,30%
Полезно	134	70,50%
Безполезно	6	3,20%
Общо	190	100,00%

Въпрос 5. Смятате ли, че студентите получават най-доброто при конкретната ситуация?

Таблица 5

	честота	отн. дял %
Да	157	82,60%
Не	33	17,40%
Общо	190	100,00%

Въпрос 6. Смятате ли, че при ДФО, студентите получават толкова, колкото биха получили при присъствено обучение?



Фиг. 1 Въпрос 6

Въпрос 7. Уведомили ли сте студентите Ви, че материалите, които получават от Вас, са обект на авторско право и се предоставят единствено за целите на обучението (нямат право да ги споделят и разпространяват)?

Таблица 6

	честота	отн. дял %
Да	94	49,50%
Не	96	50,50%
Общо	190	100,00%

Въпрос 8. Моля, ранжирайте предимствата на ДФО, по важност за Вас от 1 (най-важно) до 6 (най-маловажно):

Таблица 7

	Най-важно			Най-маловажно		
Безопасно за здравето	60,00%	10,50%	8,90%	5,80%	5,80%	8,90%
Валидна учебна година	19,50%	36,80%	26,80%	9,50%	4,70%	2,60%
Висока лична ангажираност към учебния процес	15,80%	33,70%	32,60%	6,30%	5,30%	6,30%
Възможност да се включва, когато ми е удобно	3,20%	12,10%	16,30%	32,10%	22,60%	13,70%
По-малко финансови разходи	0,50%	4,70%	10,00%	36,80%	34,20%	13,70%
Повече свободно време	1,10%	2,10%	5,30%	9,50%	27,40%	54,70%

За въпрос 8 има отправени критики в препоръките, които се приемат от автора и за в бъдеще ще се вземат предвид, а именно – възможност за отхвърляне на твърдения. На първо място по важност преподавателите поставят „безопасно за здравето“, а като най-маловажно – повече „свободно време“. По-голямата времева ангажираност е посочена и в препоръките.

Въпрос 9. Моля, ранжирайте предимствата на присъственото обучение по важност за Вас от 1 (най-важно) до 6 (най-маловажно):

Таблица 8

	Най-важно			Най-маловажно		
Физическо присъствие	13,20%	5,80%	13,20%	7,90%	10,00%	50,00%
Социална среда	6,30%	8,40%	13,20%	24,20%	34,20%	13,70%
Незабавна обратна връзка	19,50%	39,50%	18,90%	11,60%	7,40%	3,20%
Възможност за дискусия „очи в очи“	37,40%	28,90%	17,90%	8,90%	6,30%	0,50%
Университетската атмосфера	16,30%	11,60%	26,30%	21,60%	17,40%	6,80%
Времето, прекарано със студентите и колегите	7,40%	5,80%	10,50%	25,80%	24,70%	25,80%

Като най-важно при присъствената форма на обучение, преподавателите на ПУ са посочили възможност за дискусия „очи в очи“, а като най-маловажно – физическото присъствие, въпреки, че без физическото присъствие не може да се осъществи дискусия очи в очи.

Въпрос 10. Моля, посочете Вашите препоръки и предложения за подобряване на учебния процес при не-присъствено обучение?

Мненията, препоръките и предложенията на преподаватели са обобщени както следва:

- Единна университетска платформа за дистанционно обучение и провеждане на изпити надеждни изпити;
- Създаване на ясен регламент за провеждане на онлайн занятията, който да има задължителен характер за всички участници;
- Обучение на студенти и преподаватели за работа във виртуална среда;
- Студентите да са по-отговорни, да има контрол върху присъствието им, да се ангажират с обратна връзка;
- Инвестиция от страна на Университета в качествена техника, която да се използва от преподавателите, както и неограничен интернет, предоставяне на служебни технически средства и за студенти, които имат нужда;
- Спазване на графика за занятия;
- Виртуална платформа за провеждане на лабораторни упражнения (да се закупи), въпреки че нищо не може да замени лабораторните упражнения в реални условия. Би трябвало да се осигури макар и минимално време за присъствено обучение в лаборатория;
- Служебни валидни акаунти на студентите, достъпни до преподаватели и администрация;
- Запис на занятията, за да могат да са на разположение отново;
- Използване на лицензирани продукти дистанционно;
- Достъп на преподаватели и студенти до по-широк масив от онлайн база данни от текстове чрез абонамент на университета, наличие на дигитални учебници и материали за практическа подготовка...

Въпрос 11. Вие сте:

Таблица 9

	честота	отн. дял %
Мъж	73	38,40%
Жена	117	61,60%
Общо	190	100,00%

Въпрос 12. В кой факултет / филиал преподавате?

Таблица 10

Факултет/ филиал	БФ	ФИСН	ФМИ	ПФ	ФТФ	ФФ	ФИФ	ХФ	ЮФ	Фипнал Смолян	Фипнал Кърджали
честота	18	30	19	25	23	39	18	10	8	10	5

*На този въпрос някои преподаватели са посочили по повече от един факултет/ филиал, затова сумата надвишава броя на респондентите.

Въпрос 13. Каква е Вашата академична длъжност в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“?

Таблица 11

Академична длъжност	честота	отн. дял %
Асистент	38	20,00%
Главен асистент	65	34,20%
Доцент	63	33,20%
Професор	24	12,60%
Общо	190	100,00%

Заклучение. Резултатите от проучването показват, че въпреки неочакваната ситуация, ДФО в ПУ се провежда (като стартира няколко дни след обявеното извънредно положение) от 190 преподаватели, двама не са предоставили възможност за дистанционно обучение на студентите. Повечето преподаватели са предоставили повече от една възможност за ДФО. Множеството използвани платформи и приложения потвърждават препоръката на преподавателите за единна университетска платформа, която да обезпечава трафика и да служи както за обучение, така и за провеждане на изпити. Преподавателите намират обучението при извънредно положение за полезно и смятат, че студентите получават най-доброто при конкретната ситуация. 8,4% категорично са на мнение, че студентите не получават при ДФО толкова, колкото биха получили при присъствено обучение, 28,4% са избрали „по-скоро не“, но все пак позитивните отговори „по-скоро да“ - 48,4% и „да, напълно“ - 14,7% вземат превес. По отношение на въпрос 7, мненията са противоречиви - от „трябва да загърбим авторското право към момента, за да могат студентите да учат“, „студентите трябва да са наясно с авторското право“ до „безсмислено е да им казваме“. На анкетната карта са се отзовали преподаватели от всички факултети и филиали на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“.

СПИСЪК НА ЛИТЕРАТУРАТА:

1. <https://uni-plovdiv.bg/news/all/>
2. Tahir Rashid and Razak Raj. Customer Satisfaction: Relationship Marketing in Higher Education E-Learning, // Innovative Marketing, 2(3)
3. Mohammad Rishad, Faridi Ryhan Ebad. Transformation of higher education sector through massive open online courses in Saudi Arabia, // Problems and Perspectives in Management, Volume 16, Issue 2, 2018
4. Лазарова, С., Фактори за успешно прилагане на смесено обучение в съвременния университет, достъпен на https://www.mon.bg/upload/13808/05_Stoyanka_Lazarova_VTU.pdf
5. Sivariah, R.T. MD & coll., A Review of Innovative Teaching Methods, // Academic Radiology, Jan., 2019, №1, vol. 26, p. 101-113
6. Robert Connor Chick MD & col. Using Technology to Maintain the Education of Residents During the COVID-19 Pandemic, // Journal of Surgical Education, In press, available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1931720420300842>
7. Сайт на НАОА: <https://www.neaa.government.bg/>
8. <https://uni-plovdiv.bg/uploads/site/pravilnici/VajniResheniaAC.pdf>
9. Стратегия за развумуемо на ПУ 2011 – 2020: https://uni-plovdiv.bg/uploads/site/za_uni/stratPU_2011_-_2020_19.12.2011.pdf
10. РДЦО: <https://uni-plovdiv.bg/pages/index/876/>
11. Електронна среда за обучение на ПУ: <https://e-learning.uni-plovdiv.bg/>